Інституційний репозитарій університету як середовище інтеграції наукового знання

Кузьмінська О.Г.

Національний університет біоресурсів та природокористування (НУБіП) України, м. Київ, e-mail: Olena_K@bk.ru

Матеріали доповіді присвячені питанням проектування та створення інституційного репозитарію в середовищі Eprints – мережного сервісу відкритого доступу для зберігання, систематизації, управління та поширення цифрових колекцій інтелектуальної продукції університету, а також поширення досвіду їх застосування та перспектив використання для вирішення завдань наукового, освітнього і прикладного характеру.

Університети й дослідницькі інститути в усьому світі активно планують і реалізують архіви власної наукової продукції. В умовах інформаційного суспільства інституційні репозитарії (ІР) мають значний потенціал як реальні показники якості університетів, наукової, соціальної та економічної значущості дослідницьких робіт і, таким чином, вияв статусу та суспільного значення університетів.

За даними Digital Repositary Infrastructure Vision for European Research (DRIVER), з 27 країн Євросоюзу сім не мають створених репозитаріїв, в п'яти країнах – ІР на ранніх стадіях розробки, 15 країн Європи мають різного рівня ІР. Безумовними лідерами щодо впровадження ІР є Великобританія, Німеччина та Нідерланди. Все більше українських університетів стають центрами серйозних наукових досліджень і визначають себе як науково-освітні інституції, де у якості одного з пріоритетних напрямів визначено створення та розповсюдження власних ресурсів університетських громад України через об'єднану систему університетських репозитаріїв та відкритих електронних журналів з метою інтеграції у світову академічну спільноту.

Правильний добір програмного забезпечення (ПЗ), яке б максимально повно задовольнило потреби навчальних і наукових організацій, при мінімумі прямих і непрямих витрат – один з аспектів рішення завдання розбудови інституційного репозитарію університету. Аналіз структури та ступеня використання ІР, в тому числі 13 українських, свідчить, що найбільш використовуваним ПЗ для побудови інтитуційних репозитаріїв є ПЗ Dspace та Eprints. Останнє, за даними OpenDOAR (каталог репозитаріїв відкритого доступу), відповідає і сучасним європейським тенденціям.

Аналіз можливостей та прикладів використання в бібліотеках різних навчальних закладів зумовив вибір ПЗ Eprints для створення архіву (репозитарію) фондів наукової продукції НУБіП України та адміністрування доступу до нього. Підтвердженням правильності добору програмного забезпечення є те, що Eprints вільно поширюється під ліцензією GNU General Public License, реєстрація провайдера даних в OAI також безкоштовна.

Визначення навчально-наукових потреб студентів та науково-педагогі-

чних працівників університету щодо створення, зберігання та поширення наукової продукції зумовило розробку моделі інституційного репозитарію та розширення стандартного рубрикатора системи та створення системи додаткових рубрикаторів локальної версії відкритого архіву як дослідного зразка репозитарія.

При створенні дослідного зразка відповідно до розробленої структури репозитарію було визначено типи ресурсів (колекції магістерських робіт, електронні аналоги (копії) друкованих видань навчально-методичного призначення (навчально-методичні матеріали, робочі зошити тощо) та навчально-методичних комплексів дисциплін, розроблених викладачами та співробітниками університету для організації навчального процесу) та рівні доступу (обмеженого доступу - до матеріалів користувацького фонду, доступних через локальну мережу університету, а саме описів та презентацій магістерських робіт та навчально-методичних матеріалів, та закритого (депозитарій) – матеріали доступні лише для зареєстрованих користувачів репозитарію: повнотекстові бази магістерських робіт НУБіП України.

Для опанування студентами та науково-педагогічними працівниками університету навичок опису, депонування та використання матеріалів репозитарію необхідне системне поєднання нормативно-методичного забезпечення та інструктивної бази. Для забезпечення ефективного функціонування такої системи було розроблено настанови користувача та депонента, а також розроблено та проведено цикл навчально-методичних семінарів. Забезпечення збереження авторських прав власників наукової продукції здійснюється згідно розробленого Положення про інституційний репозитарій магістерських робіт.

Створення та використання дослідного зразка інституційного репозитарію надає широкі можливості для управління значними обсягами даних та їх опрацювання, а також сприяє підвищенню якості наукової діяльності університету.